

Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz

Mirosława Pleskot

Prezentacja autorskiej metody, jaką jest Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz, opiera się na tekstach źródłowych jej autorów i twórców. Dlatego już na samym początku podaję przypisy wskazujące teksty źródłowe, na których oparta jest treść niniejszego artykułu¹.

Analizując tekst nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w kontekście celów tych dwóch etapów edukacyjnych, wielokrotnie znajdujemy wskazania do podejmowania przez przedszkole i szkołę oraz poszczególnych nauczycieli działań, których celem będzie:

- *wspomaganie rozwoju i edukacja dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym,*
- *indywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb i możliwości,*
- *wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym*².

Poszukując dobrych przykładów organizacji, metod i form pracy w obszarze szeroko rozumianej edukacji elementarnej, które w swojej istocie służą wspomaganie rozwoju dziecka w różnych jego aspektach, należy przypomnieć i polecić Metodę Dobrego Startu Marty Bogdanowicz.

Twórcy i cele MDS

Podstawy metody „Le Bon Départ” zostały sformułowane we Francji w okresie II wojny światowej

¹ Na podstawie: Bogdanowicz M. *Metoda Dobrego Startu*, WSiP, Warszawa 1999; Bogdanowicz M., Szlagowska D. *Metoda Dobrego Startu. Piosenki do rysowania*. Wydawnictwo Fokus, Gdańsk 2001; Bogdanowicz M., Barańska M., Jakucka E. *Metoda Dobrego Startu. Od piosenki do literki – cz.1 i 2*, Wydawnictwo Fokus, Gdańsk 1998.

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (weszło w życie w dniu 30 stycznia 2009 roku).

wej – w latach czterdziestych – i rozwijały się w latach pięćdziesiątych. Jej twórcą jest Holenderka, pedagog i fizjoterapeutka Théa Bugnet.

W Polsce pierwsze informacje o metodzie „Le Bon Départ” ukazały się w latach sześćdziesiątych. Ogólne założenia metody zostały przedstawione przez prof. dr hab. med. Hannę Jaklewicz w 1968 roku i wówczas rozpoczął się okres tworzenia jej polskiej wersji pod nazwą Metoda Dobrego Startu. Twórcą polskiej wersji jest prof. Marta Bogdanowicz.

Na podstawie wieloletniego doświadczenia autorka jest przekonana, że MDS ma wielostronne zastosowanie w pracy z dziećmi. Ogólnie rzecz ujmując, może być wykorzystywana w profilaktyce, edukacji i rehabilitacji – w różnych placówkach: przedszkolach, szkołach i ośrodkach leczniczo-pedagogicznych. Może być prowadzona w formie zajęć indywidualnych i grupowych, w odniesieniu do dzieci o różnym poziomie rozwoju psychomotorycznego – zarówno o prawidłowym rozwoju psychomotorycznym, jak i rozwoju zaburzonym, dzieci „ryzyka dysleksji”, dyslektycznych i niepełnosprawnych. Poniżej przedstawiam szczegółowo zastosowanie MDS w odniesieniu do dzieci.

Aby pełniej zrozumieć założenia MDS i wszechstronność jej oddziaływań, należy przyjrzeć się szczegółowo, na czym polega wspomaganie rozwoju dziecka tą metodą.

1. Wspomaganie rozwoju w ujęciu fizycznym – ruchowym:

- rozwijanie sprawności aparatu mięśniowo-ruchowego,
- rozwijanie sprawności manualnej – szybkość, precyzja, elastyczność ruchów rąk, palców,
- koordynacja ruchowa kończyn,
- kształtowanie rytmiczności ruchów,
- odczuwanie pozycji i ruchów ciała bez kontroli wzroku.

2. Wspomaganie rozwoju w ujęciu dydaktycznym – kształcącym:

- rozwijanie analizy i syntezy wzrokowej – odtwarzanie wzorów: figur geometrycznych i liter;
- kształtowanie pamięci wzrokowej i ruchowej – odtwarzanie wzorów z pamięci,
- rozwijanie koordynacji wzrokowo-ruchowej i motoryki – odtwarzanie wzorów graficznych ruchem i różnymi technikami,
- kształtowanie percepcji ruchów dowolnych – odtwarzanie wzorów na coraz mniejszej płaszczyźnie – zamaszyste ruchy, ograniczone np. płaszczyzną stołu, arkusza papieru,
- kształtowanie orientacji w przestrzeni – kierunkowość, stronność, schemat ciała – szczególnie przy zaburzonej lateralizacji i orientacji,
- usprawnianie dzieci leworęcznych – ćwiczenia grafomotoryczne w płaszczyźnie pionowej,
- stopniowanie trudności – przechodzenie do coraz bardziej skomplikowanych wzorów i układów przestrzennych.

3. Wspomaganie rozwoju w ujęciu intelektu:

- zwiększanie sprawności spostrzegania,
- zwiększanie szybkości reakcji,
- rozwijanie koncentracji, podzielności uwagi,
- rozwijanie pamięci i wyobraźni,
- rozwijanie myślenia – procesy analizy, syntezy, porównywania,
- wdrażanie do posługiwania się symbolami abstrakcyjnymi,
- kształtowanie działań matematycznych,
- podnoszenie ogólnego poziomu inteligencji.

4. Wspomaganie rozwoju w ujęciu psychoterapeutycznym:

- dostrzeganie możliwości i potrzeb każdego dziecka,
- odreagowywanie negatywnych napięć emocjonalnych,
- kształtowanie postawy akceptacji wobec dziecka, dziecka wobec innych i samego siebie,
- dostrzeganie wszystkich sukcesów,

Tabela 1. Zastosowanie MDS w pracy z dziećmi

Dzieci o prawidłowym rozwoju – aktywizowanie rozwoju, profilaktyka i edukacja	Dzieci o zaburzonej rozwoju – usprawnianie nieprawidłowo rozwiniętych funkcji, rehabilitacja
<ul style="list-style-type: none"> • w wieku przedszkolnym od 3 roku życia • w klasach 0 – jako przygotowanie dzieci do podjęcia nauki w szkole; przygotowanie dzieci leworęcznych do pisania • w klasach I – jako ćwiczenia wprowadzania i utrwalania liter; uczenie dzieci leworęcznych pisania • klasy młodsze – jako elementy ćwiczeń gimnastycznych usprawniających dużą i małą motorykę 	<ul style="list-style-type: none"> • szkoły specjalne, szkoły życia, klasy integracyjne, ośrodki szkolno-wychowawcze i rehabilitacyjne – ogólnie dzieci opóźnione w rozwoju • grupy korekcyjne w przedszkolach, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkołach i ośrodkach leczniczo-pedagogicznych – dzieci o dysharmonijnym rozwoju psychomotorycznym – lateralizacji, funkcji językowych, percepcyjno-motorycznych, „ryzyka dysleksji”, dysleksji, dysgrafii, dysortografii • w przedszkolach, szkołach i placówkach neuropsychiatrii dziecięcej – dzieci o niewielkich zaburzeniach zachowania: zaburzenia procesów nerwowych lub emocjonalnych

Tabela 2. Modyfikacje MDS

Wariant	Zastosowanie	Publikacje
1. Łatwe wzory i piosenki lub wierszyki	<ul style="list-style-type: none"> • dzieci najmłodsze od 3 roku życia o prawidłowym rozwoju • dzieci starsze o opóźnionym lub nieharmonijnym rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Piosenki do rysowania</i> (Bogdanowicz, Barańska, Jakacka, oprac. muz. Szlagowska 2006) • <i>Od wierszyka do rysunku dla dzieci 3–4-letnich</i> (Bogdanowicz, Barańska, Jakacka 2008) • <i>Od wierszyka do rysunku dla dzieci 5-letnich</i> (Bogdanowicz, Barańska, Jakacka 2008) • <i>Od słowa do zdania, od zdania do tekstu</i> (Bogdanowicz, Szewczyk 2007)
2. Wzory literopodobne i piosenki lub wierszyki	<ul style="list-style-type: none"> • dzieci w starszym wieku przedszkolnym przygotowujące się do nauki czytania i pisania • dzieci „ryzyka dysleksji” • dzieci starsze o opóźnionym rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Metoda Dobrego Startu w pracy z dzieckiem w wieku od 5 do 10 lat</i> (Bogdanowicz 1985) • <i>Metoda Dobrego Startu</i> (Bogdanowicz 1999)
3. Litery i znaki matematyczne i piosenki lub wierszyki	<ul style="list-style-type: none"> • dzieci kl. 0 i I • uczniowie mający trudności w czytaniu i pisaniu, z uwzględnieniem dzieci „ryzyka dysleksji” oraz starszych uczniów o stwierdzonej dysleksji 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Piosenki na literki</i> (Bogdanowicz, Tomaszewska 1993) • <i>Od piosenki do literki – cz. I (cz. II w przygotowaniu)</i> (Bogdanowicz, Barańska, Jakacka 2005) • <i>Od wierszyka do literki</i> (Bogdanowicz, Barańska, Jakacka 2006) • <i>Od wierszyka do literki, dwuznaki i zmiękczenia</i> (Bogdanowicz, Barańska, Jakacka 2008)

- kształtowanie i utrwalanie właściwych zachowań,
- podnoszenie poziomu samooceny, samoakceptacji,
- uspokojenie systemu nerwowego dziecka.

Tak rozumiane wspomaganie rozwoju ma służyć przygotowaniu dziecka do nauki czytania i pisania, przy uwzględnieniu opóźnień rozwojowych, w tym ryzyka dysleksji czy dysleksji rozwojowej.

Warianty Metody Dobrego Startu i pakiety materiałów dla nauczyciela i dziecka

MDS nieustannie się rozwija, a istniejące jej warianty wzbogacane są o kolejne materiały dla nauczyciela i dziecka. Współautorami, obok M. Bogdanowicz, są M. Barańska i E. Jakacka. Wszystko to służy podejmowaniu właściwych działań diagnostycznych, edukacyjnych i profilaktyczno-terapeutycznych w pracy z dzieckiem w wieku 3–10 lat. W podejściu metodycznym wyróżniono trzy warianty Metody Dobrego Startu, uwzględniając wiek dziecka i stopień trudności wykorzystywanego materiału nieliterowego i literowego.

Poszczególne modyfikacje MDS składają się z:

- podręcznika dla nauczyciela (zawiera opis metody i charakterystykę danego programu, np. *Od wierszyka do rysunku dla dzieci 3–4-letnich*; w podręcznikach do programu *Piosenki do rysowania* i *Od piosenki do literki* – cz. I nauczyciel znajdzie również spis piosenek, zestaw wzorów do rysowania, liter, nuty, teksty piosenek, ćwiczenia),
- płyt CD z piosenkami,
- kart ćwiczeń dla dzieci,
- zestawu pomocy dydaktycznych – kart z wzorami do rysowania, liter, kolorowania.

Obok powyższych pakietów edukacyjnych uzupełnieniem MDS jest:

- Skala Oceny Skuteczności MDS – jest to narzędzie diagnostyczne służące ocenie rozwoju psychomotorycznego dziecka w trzech obszarach: rozwój poznawczy, rozwój ruchowy, rozwój emocjonalno-społeczny,
- Program Wychowania Przedszkolnego dla dzieci 3–5-letnich, dopuszczony do użytku szkolnego – numer dopuszczenia: DKOW-5002-19/08,
- METODA DOBREGO STARTU – 3 filmy na płycie DVD:
 - I: Założenia i struktura zajęć,
 - II: Zajęcia w grupach wiekowych,
 - III: Specjalne potrzeby edukacyjne.

Struktura zajęć prowadzonych MDS

MDS ma swoją strukturę zajęć, która stanowi podstawę do realizacji wszystkich jej założeń i celów. Obok ogólnego schematu należy poznać szczegółowo każdy rodzaj zajęcia osobno, z punktu widzenia jego istoty, celowości i aktywności dzieci. Analizując MDS, dowiadujemy się, że najważniejszą rolę odgrywają w niej trzy elementy:

- **słuchowy**, którym jest piosenka ze swoją melodią, rytmem,
- **wzrokowy**, którym są, w zależności od modyfikacji metody, wzory graficzne lub litery,
- **motoryczny**, którym jest szeroko rozumiany ruch – wykonywany w dużej i małej przestrzeni, ściśle powiązany z rytmem piosenki.

Podczas zajęć pomiędzy powyższymi elementami powinna zachodzić korelacja, dzięki której powstają:

1. Elementy słuchowo-motoryczne: piosenka w połączeniu z ruchem w czasie odtwarzania wzorów graficznych i liter zharmonizowanym z rytmem; dopełnieniem elementów słuchowo-motorycznych są: muzyka, rytmika i śpiew (ćwiczenia wokalne). Wszystkie te elementy wszechstronnie pobudzają rozwój psychomotoryczny w rehabilitacji zaburzeń fizycznych, intelektualnych i psychicznych.

2. Elementy wzrokowo-przestrzenne: wzory graficzne, litery z układami przestrzennymi na różnej płaszczyźnie i w różnych układach. Dopełnieniem elementów wzrokowo-przestrzennych są: wzory graficzne w układach przestrzennych i płaszczyznach o różnym stopniu trudności, różnorodne techniki i narzędzia wykorzystywane w ćwiczeniach graficznych, ruch, muzyka, rytm i śpiew. Wszystkie powyższe elementy mają charakter terapeutyczny i dydaktyczno-kształcący.

Jednostkowe zajęcia MDS mają następujący stały schemat:

1. Zajęcia wprowadzające:

- ćwiczenia orientacyjno-porządkowe,
- nauka piosenki,
- zabawa w zagadki językowe.

2. Zajęcia właściwe:

- ćwiczenia ruchowe – usprawniające motorykę, oddziaływujące na analizator kinestetyczno-ruchowy,
- ćwiczenia ruchowo-słuchowe – angażujące analizatory kinestetyczno-ruchowy i słuchowy,

- ćwiczenia ruchowo-słuchowo-wzrokowe – kształtujące funkcję trzech analizatorów: kinestetyczno-ruchowego, słuchowego i wzrokowego.

3. Zajęcia końcowe:

- ćwiczenia wyciszające, relaksacyjne,
- zabawa z piosenką.

Taki układ zajęć autorka zaleca do wszystkich modyfikacji MDS, z jednoczesnym dostosowywaniem wprowadzanych zmian do aktualnych potrzeb dzieci, ich możliwości i ograniczeń. Dająca się zauważyć sekwencyjność ćwiczeń przyczynia się do coraz wyższego poziomu aktywizowania funkcji percepcyjnych i motorycznych.

Pomoce dydaktyczne wykorzystywane w Metodzie Dobrego Startu

Realizując dowolnie wybrany program MDS, powinno zapewnić się dzieciom odpowiednie warunki lokalowe i zaplecze dydaktyczne, a mianowicie:

SALA ZAJĘCIOWA

- stoliki obok siebie lub jeden za drugim,
- dużo wolnej przestrzeni do prowadzenia zajęć ruchowych.

POMOCE DLA KAŻDEGO DZIECKA

- **Zajęcia wprowadzające:**
 - przedmioty, obrazki objaśniające treść piosenek do ćwiczenia funkcji językowych.
- **Ćwiczenia ruchowo-słuchowe:**
 - waleczek wypełniony sypkim materiałem – 30×10 cm; 4 woreczki – jednobarwne, wypełnione materiałem sypkim – 10×10 cm; sznurki, gumy, wstążki, szarfy, balony, chusteczki, gazety; instrumenty muzyczne lub przedmioty je zastępujące.
- **Ćwiczenia ruchowo-słuchowo-wzrokowe:**
 - wzór graficzny – duży, napisany mazakiem lub wykonany z materiałów o różnej fakturze; tacka z materiałem sypkim; papier pakowy na cały stolik, tabliczka z gumoleum; blok rysunkowy A4; kolorowa kreda, węgiel, kredki świecowe; pędzel – 1 cm – okrągły, gruby; farby plakato-we; karty ćwiczeń z gotowych programów; zeszyty czyste, w linie; ołówek, mazak, długopis.

POMOCE GRUPOWE

- plansze z kartonu – A2 – z pojedynczymi wzorami do demonstracji (wzór wykreślony dużą

grubą linią na białym lub żółtym tle); tablica, kreda; odtwarzacz CD; pianino.

INNE

- przedmioty i przybory, w twórczy sposób zaadaptowane przez nauczyciela i dzieci na potrzeby wszystkich ćwiczeń grupowych.

Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz w kontekście zarówno nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej, jak i w planowanej reformie obniżenia wieku szkolnego może się stać dla nauczycieli bogatym źródłem wielu dobrych rozwiązań dydaktyczno-wychowawczych.

Planując swoje działania i wykorzystując elementy dowolnie wybranej metody, nauczyciele powinni jednak pamiętać, że tak naprawdę każde dziecko ma właściwe sobie tempo i rytm rozwoju, zgromadzony bagaż doświadczeń i że, z powodu różnych przyczyn, jego rozwój może być zaburzony, opóźniony czy przyspieszony. Mając to na uwadze, szczególnie podczas realizacji programów edukacyjnych przeznaczonych dla małych dzieci, możemy być pewni, że wspomagamy wszechstronny rozwój dziecka w pełnym tego słowa znaczeniu.

Bibliografia

1. Bogdanowicz M. *Metoda Dobrego Startu*, WSiP, Warszawa 1999
2. Bogdanowicz M., Szlagowska D. *Metoda Dobrego Startu. Piosenki do rysowania*. Wydawnictwo Fokus, Gdańsk 2001
3. Bogdanowicz M., Barańska M., Jakucka E. *Metoda Dobrego Startu. Od piosenki do literki – cz.1 i 2*, Wydawnictwo Fokus, Gdańsk 1998.
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (weszło w życie w dniu 30 stycznia 2009 roku).

Autorka jest nauczycielem konsultantem ds. edukacji elementarnej, przedszkolnej i terapii pedagogicznej w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Warszawie
